

2. Экономическая оценка биоразнообразия / С.Н. Бобылев, О.Е. Медведева, В.Н. Сидоренко, и др. Под ред. С.Н. Бобылева, А.А. Тишкова. — М., 1999 — 112 с.
3. Дорогунцов С. Сталий розвиток в управлінні еколого-економічними системами / С. Дорогунцов, А. Федорищева, О. Ральчук // Економіка України. — 2001. — №1. — С. 74–83.
4. Ковшун Н.Е. Оцінка ефективності осушувальних меліорацій на базі еколого-економічного підходу / Н.Е. Ковшун // Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. праць РВПС України НАН України, 2000. — К.: РВПС України НАН України, 2000. — С. 97–102.
5. Лаврик В.І. Методи математичного моделювання в екології / В.І. Лаврик. — К.: Фітоцентр, 1998. — С. 4–15.
6. Лаврик В.І. Методологические аспекты математического моделирования экосистемы / В.И. Лаврик // Научно-технический прогресс и биология. — К.: Наукова думка, 1988. — С. 197–215.
7. Лаврик В.И. Роль математического моделирования в разработке взаимодействия между человеком и природой / В.И. Лаврик // Биология и практика: методологические и мировоззренческие аспекты. — К.: Наукова думка, 1992. — С. 62–72.
8. Львовский Е.Н. Статистические методы построения эмпирических формул / Е.Н. Львовский. — М.: Высшая школа, 1982. — 239 с.
9. Марчук Г.Н. Математическое моделирование в проблеме окружающей среды / Г.Н. Марчук. — М.: Наука, 1982.. — 320 с.
10. Федоренко Н.П. Оптимизация экономики / Н.П.Федоренко. — М.: Наука, 1978. — 286 с.
11. Хвесик М.А. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи / М.А. Хвесик, Н.В. Збагерська. — Рівне: Вид-во РДТУ, 2000. — 194 с.

УДК 332.122

СУТНІСТЬ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

З.В. Герасимчук

*доктор економічних наук, професор
професор кафедри менеджменту та маркетингу*

Ю.Є. Дащук

аспірант

Луцький національний технічний університет

На основі вивчення існуючих наукових підходів до трактування поняття «розвиток» обґрунтовано сутність цієї категорії, а також запропоновано визначення розвитку рекреаційного потенціалу регіону. Шляхом інтерпретації теорії потреб Маслоу до проблем регіональної економіки визначено концептуальні особливості забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу регіону, які сприяють найбільш ефективному його використанню.

Ключові слова: *рекреаційний потенціал, розвиток, регіон, складові рекреаційного потенціалу регіону.*

Сучасні підходи до розвитку рекреаційної сфери регіонів України не дають змогу повною мірою забезпечити якісними послугами потенційних рекреантів. Загалом спостерігається ситуація, за якої реформування цієї галузі проводиться хаотично, подекуди лише в певних регіонах. Вихід із ситуації вбачаємо у формуванні нового підходу до використання рекреаційних можливостей регіону, тобто розвитку рекреаційного потенціалу, який сприятиме не лише нарощенню та ефективному використанню ресурсів, а й зміцненню конкурентних переваг регіону, активізації діяльності ключових стейкхолдерів та посиленню маркетингових

заходів, що в кінцевому результаті створить позитивний ефект для забезпечення інтенсифікації соціально-економічних процесів у регіоні та задоволення потреб населення в рекреаційних послугах. Вирішення існуючих проблем зумовлює необхідність здійснити науково-прикладні дослідження, що стосуються вивчення змісту розвитку рекреаційного потенціалу регіону (РПР), та визначити послідовність, у якій має здійснюватися розвиток його структурних компонентів для досягнення найбільш ефективного результату.

У системі економічних досліджень термін «розвиток» неодноразово розглядався в кон-

тексті таких понять, як сталий розвиток, регіональний розвиток, соціально-економічний розвиток тощо. Вагомі напрацювання з точки зору трактування поняття «розвиток», а також ідентифікацію його в контексті рекреаційної сфери здійснили вчені О.О. Бейдик, І.В. Бережна, З.В. Герасимчук, М.В. Гудзь, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, Л.Д. Забродська, Л.С. Запасна, В.Ф. Кифяк, Ю.С. Погорєлов, М.М. Миколайчук, Л.Г. Мельник, Д.М. Стеченко, Л.М. Черчик, Ю.В. Шабардіна, І.В. Школа та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених, варто зауважити, що питанню сутності процесу розвитку рекреаційного потенціалу саме на регіональному рівні, а також дослідженню послідовності розвитку його структурних компонентів приділено недостатньо уваги.

Метою статті є обґрунтування сутності процесу розвитку РПП, а також дослідження концептуальних особливостей нарощення його структурних компонентів, що сприятиме максимальній ефективності та результативності досягнення кінцевої мети — розвитку РПП.

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в регіональних соціально-економічних системах, потребують нових підходів до реалізації можливостей регіону, а особливо їхнього рекреаційного потенціалу. Щоб забезпечити розвиток РПП, потрібно сформувати нову модель його організації, зокрема представлення певної послідовності нарощення структурних компонентів РПП.

Преш ніж перейти до характеристики процесу розвитку власне РПП, слід уточнити зміст окремих ключових понять, які використовуються в рамках дослідження. Насамперед необхідно провести дослідження понятійно-термінологічного апарату стосовно поняття «розвиток», адже в науковій літературі існує певна неузгодженість, щодо його трактування.

Аналіз літературних джерел за тематикою дослідження показав, що науковці досить часто поняття «розвиток» розглядають у контексті таких категорій, як трансформація, зростання, зміна, еволюція.

Так, у «Великому тлумачному словнику української мови» поняття «розвиток» розглядається як процес переходу з одного стану в інший, більш досконалий [1]. З.В. Герасимчук, І.М. Вахович під категорією розвиток розуміють об'єктивний багатомірний (через поступові перетворення) процес змін, який характеризується цілеспрямованістю, незворотністю, структурними та функціональними зрушеннями в певній системі, що призводить до поліпшення її якісного та кількісного стану [2]. Щоб розкрити багатовекторність досліджуваного поняття, автори здійснили порівняльну харак-

теристику категорії «розвиток» з її синонімами: еволюція, відтворення, зміна, зростання, рух, прогрес, трансформація та виділили основні спільні й відмітні ознаки. Такий підхід сприяє найбільш комплексному аналізу змістовного наповнення поняття «розвиток» та розкриває його взаємоузгодженість із іншими суміжними поняттями. С.В. Мочерний поняття «розвиток» трактує, як незворотні, спрямовано-закономірні (якісно-сутнісні) зміни матеріальних систем, зміст і зумовленість яких характеризуються дією основних законів діалектики, що не виходить за межі глибинної внутрішньої сутності такої системи. Розвиток тісно пов'язаний з часом, рухом та змінами, зазначає автор. Завдяки часу розвиток набуває спрямованості лише в процесі руху, коли відбувається взаємодія протилежних сторін суперечності. Зміни в процесі розвитку повинні бути не поодинокими, а комплексними [3]. Л.Г. Мельник зауважує, що процес розвитку відрізняється від процесів інших змін лише за умови одночасної наявності таких властивостей, як незворотність, спрямованість та закономірність зміни системи на основі реалізації внутрішньо властивих їй механізмів самоорганізації [4].

Вище представлені авторські трактування сходяться на тому, що розвиток виявляється через спрямовані, закономірні та ціленаправлені перетворення об'єкта й перехід його до більш прогресивного стану. Погоджуються з такою думкою й Л.Д. Забродська, яка вказує на те, що «розвиток можна визначити як просування від простого до більш складного та ефективного» [5]. С.І. Ожегов, Н.Ю. Шведова під розвитком розуміють процес закономірної зміни, переходу з одного стану в інший, досконаліший; перехід старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого [6].

Таким чином, перший підхід до розуміння сутності категорії «розвиток» можна охарактеризувати як прогресивний, тобто такий, що передбачає спрямовану, закономірну та ціленаправлену зміну стану об'єкта на більш прогресивний та досконалий. В такому випадку ми досягаємо появи нового, якіснішого стану об'єкта.

Варто також зупинитися на трактуванні поняття «розвиток» через зміни якісного стану об'єкта. Так, Є.А. Єрохіна вказує на те, що під розвитком слід розуміти якісну зміну складу, зв'язків (тобто структури) та функціонування системи, або коротше — будь-яку якісну зміну системи [7]. Н.В. Афанасьєв, В.Д. Рогожин, В.І. Рудик під розвитком розуміють об'єктивну зміну тільки якісних характеристик системи, зумовлених як фундаментальними законами природи (єдності і боротьби протилежностей,

переходу кількості в якість, розвиток суспільства по спіралі вгору), так і закономірностями функціонування конкретних систем. Тобто підкреслюється, що в процесах розвитку формуються нові властивості системи [7].

Ми погоджуємося з тим, що розвиток передбачає якісну зміну об'єкта, проте зауважуємо, що перетворення стосується не лише елементів, які формують об'єкт, а й власне змісту цих елементів, тобто відбувається комплексна трансформація об'єкта. Таким чином, зазначений підхід можемо назвати трансформаційним.

У науковій літературі в рамках розгляду поняття «розвиток» поряд із якісними змінами об'єкта зважають і на кількісні аспекти його перетворення або лише на кількісні. В цьому випадку йдеться про збільшення розмірів, показників діяльності об'єкта тощо. Однак такий підхід не зовсім правильний, адже розвиток характеризується не лише кількісними змінами, а й атрибутивними і дає можливість перейти об'єкту до вищого стану свого функціонування.

На окрему увагу в рамках розгляду змісту категорії «розвиток» заслуговують умови або фактори, які його спричиняють. Так, розглядаючи розвиток підприємства, С.П. Дунда наголошує, що зміни на підприємстві відбуваються внаслідок суперечності у внутрішньому середовищі та на основі впливу факторів зовнішнього середовища. За відсутності зовнішніх та внутрішніх імпульсів і стимулів розвиток припиняється [8]. Ю.С. Погорелов підкреслює, що ознакою розвитку об'єкта можуть бути нові можливості, нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють здатності об'єкта виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти його негативним впливам [9]. М.М. Миколайчук виокремлює ряд ознак, які мають бути притаманні розвитку, при цьому однією з них є здійснення останнього за рахунок інтенсивних факторів [10]. Й. Шумптер вважає, що розвиток — це процес переривчастих змін та нерівноваженості, зумовлених інноваціями: «впровадження нових комбінацій» [11]. Відомий український економіст М.І. Туган-Барановський зазначав, що особливої уваги в рамках дослідження категорії «розвиток» потребує вивчення тенденцій та умов, за яких він здійснюється, що в кінцевому підсумку дасть змогу спрогнозувати майбутні результати.

На наш погляд, розвиток справді здійснюється під впливом факторів, які подекуди визначають його інтенсивність та спрямованість, але не обмежується й не зумовлюється лише ними. При цьому трактування цієї категорії

лише з точки зору умов та факторів є, на нашу думку, дещо спрощеним.

Таким чином, систематизуючи існуючі наукові підходи до трактування сутності категорії «розвиток» можна сформулювати чотири наукові варіанти до розгляду його змісту:

1) прогресивний (характеризується переходом об'єкта до нового, якіснішого стану за рахунок здійснення спрямованих, закономірних змін);

2) трансформаційний (передбачає комплексні перетворення якісних характеристик об'єкта);

3) кількісний (передбачає розгляд категорії розвитку через систему показників зростання кількісних параметрів об'єкта);

4) адаптивний (характеризується змінами, які здійснюються під впливом системи факторів та дають змогу об'єкту досягти більш гнучкого стану й бути більш адаптивним до змін).

Резюмуючи викладене, можемо дійти висновку, що категорія «розвиток» у нашому розумінні трактується як поступовий процес спрямованих закономірних змін об'єкта, які зумовлюють кількісні та якісні зрушення в ньому, а також сприяють переходу його до більш нового та вищого стану за умови дії системи зовнішніх та внутрішніх чинників.

Наступним блоком нашого дослідження є власне ідентифікація сутності розвитку РПР. Зважаючи на те, що РПР значною мірою зорієнтований на стан навколишнього середовища, його збереження та постійне відтворення, доцільно згадати про концепцію сталого розвитку, яка передбачає вирішення ряду регіональних проблем через призму раціонального використання ресурсного потенціалу, а також ґрунтується на принципах збереження навколишнього середовища, завдяки чому можна узгодити взаємовідносини «людина — природа».

З іншого боку, якщо говорити про РПР, то слід звернути увагу на його багатоаспектність, яка зумовлена системою структурних компонентів, які його формують. У попередніх працях [12,13] ми обґрунтували зміст, а також структурні елементи РПР, тому зупинятися на їхньому детальному описі не будемо, при цьому в рамках цього дослідження основну увагу приділимо процесу його розвитку.

Так, розвиток РПР, на наш погляд, має здійснюватися в певній послідовності, шляхом нарощення структурних компонентів РПР, серед яких — рекреаційні ресурси (складова «маю»), конкурентні переваги галузі та регіону (складова «можу»), діяльність стейкхолдерів (складова «хочу»), територіальний маркетинг (складова «знаю»).

В основу забезпечення процесу розвитку РПП пропонуємо покласти постулати теорії потреб Маслоу, за якими можна визначити в якій послідовності слід розвивати структурні компоненти РПП для отримання найбільш ефективного кінцевого результату — розвитку РПП (рис. 1).

Так, в основу теорії потреб Абрахама Маслоу покладено п'ять груп потреб людини, які об'єднані у своєрідні ієрархії: фізіологічні потреби, потреби в повазі, соціальні потреби, потреби в самореалізації. Усі вони необхідні для забезпечення нормальної життєдіяльності людини в процесі її існування. Людина не може перейти до задоволення потреб вищого рівня, доки повною мірою не будуть задоволені потреби нижчого рівня, тобто існує неперервний процес: як тільки одна потреба задовольняється, то її місце відразу займає потреба вищого порядку.

Якщо адаптувати постулати теорії потреб Маслоу до регіонального рівня управління, зокрема до проблем розвитку рекреаційного потенціалу, то зможемо виявити передумови, які визначають ефективний розвиток РПП, на підставі чого в майбутньому можна буде сформуувати певну послідовність нарощення його структурних компонентів.

Так, первинними передумовами для здійснення розвитку РПП є природна ресурсна база, цікаві об'єкти культурно-історичної спадщини, певний рівень функціонування інфраструктурного комплексу, трудові ресурси, фінансові вкладення. Ресурсне забезпечення — це первинна ланка, нарощуючи яку ми зможемо досягти ефективного розвитку РПП. Власне без ресурсів сформуувати рекреаційний продукт та

донести його до потенційного споживача неможливо. Такому рівню передумов, виходячи з піраміди Маслоу, відповідають фізіологічні потреби, тобто необхідні для біологічного функціонування людини елементи, без яких вона в принципі не може існувати й які формують своєрідний базовий фундамент її потреб. Враховуючи цей аспект, а також виходячи з структури РПП, вважаємо, що найпершим елементом, який слід задовольнити в процесі забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу, виступає складова «маю». І тільки тоді регіони, в яких зазначений параметр сформований хоча б частково, можуть переходити до реалізації складових вищого рівня.

Наступним рівнем передумов, які, вважаємо необхідні для забезпечення оптимального розвитку РПП, є впевненість у майбутньому, що досягається за умови наявності конкурентних переваг регіону та рекреаційної галузі, яка в ньому функціонує. Такий підхід означає, що території, забезпечені ресурсним блоком, повинні здійснювати ряд зусиль для пошуку унікальних характеристик цих ресурсів, забезпечувати найбільш раціональне їхнє використання для завоювання конкурентних позицій на рекреаційному ринку та представлення конкурентоспроможних рекреаційних продуктів споживачам. Таким передумовам відповідають потреби в безпеці, реалізуючи які людина прагне досягти певної стабільності та безпеки в процесі життєдіяльності. Мова йде про захист людини від небезпек з боку навколишнього середовища, а також упевненість у тому, що ряд інших потреб людини насамперед фізіологічних, будуть задовольнятися в майбутньому.

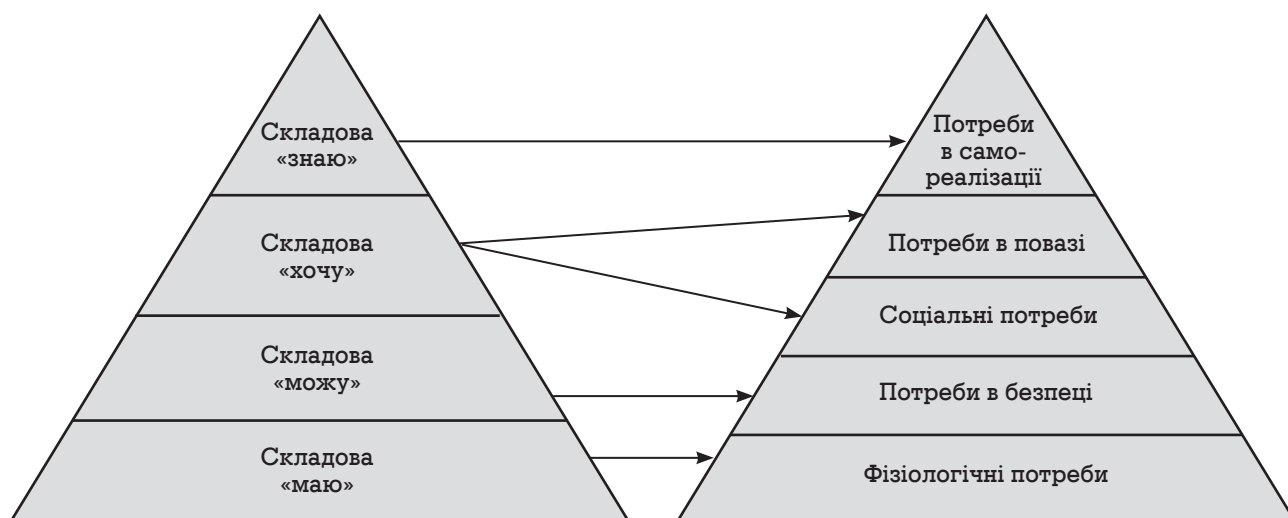

Рис. 1. Зівставлення елементів піраміди Маслоу та структурних компонентів РПП

У цьому випадку, виходячи зі змісту структурних компонентів РПР, необхідно нарощувати складову «можу». Як і в попередньому випадку, можливість переходу до формування наступної складової виникає лише після задоволення існуючої.

Подальший рівень передумов, необхідний для забезпечення розвитку РПР, — це співпраця та конструктивна взаємодія територіальної й галузевої груп зацікавлених сторін. Стейкхолдери, що функціонують у регіонах мають сформувати чіткий механізм партнерства для реалізації системи заходів, які сприятимуть розвитку РПР. Так, регіони, які володіють достатнім рівнем ресурсного забезпечення високими конкурентними перевагами, мають вдаватися до реалізації заходів, що стосуються посилення роботи органів місцевого самоврядування, активності населення та активізації роботи суб'єктів рекреаційного бізнесу для досягнення оптимального розвитку РПР. З точки зору піраміди потреб Маслоу, зазначені переваги зіставляються з потребами в повазі та соціальними потребами. Мова йде про потреби в приналежності, повазі та визнанні оточуючими, особистих досягнень тощо. В цьому випадку зазначені передумови інтерпретуються через складову «хочу». Відповідно, регіони переходять до процесу забезпечення конструктивної взаємодії між ключовими зацікавленими сторонами розвитку РПР лише за умови достатнього рівня розвитку складових «маю» та «можу».

Завершальним рівнем передумов з точки зору забезпечення розвитку РПР виступає територіальний маркетинг. Тут мається на увазі здійснення маркетингових досліджень, за якими можна визначити, які дії маркетингового характеру необхідно здійснити для досягнення розвитку РПР, а також чи достатнім інформаційним забезпеченням володіє регіон для здійснення рекреаційної діяльності, чи взагалі доцільний є розвиток РПР у регіоні. Серед заходів, які сприятимуть цьому, слід відзначити масштабні піар-компанії, акцентування на територіальній унікальності, формування відповідного іміджу регіону як потужного рекреаційного осередку, концентрація зусиль, спрямована на розширенні існуючих рамок рекреаційної діяльності регіону, формування окремого бренду послуг, який закріпиться за територією та сприятиме її визнанню в суспільстві й сприятиме її ідентифікації серед інших регіонів держави. Йдеться про позиціонування регіону як своєрідної туристичної «мекки», об'єкта світового значення, який є всесвітньо відомим та користується широкою популярністю серед рекреантів. Усі ці передумови в

рамках піраміди Маслоу ідентифікуються з точки зору якнайповнішого використання своїх знань, умінь, здібностей, навичок тощо. Вищевикладені передумови інтерпретуються через нарощення складової «знаю». Перехід регіону до задоволення зазначеної складової можливий лише при забезпеченні оптимального розвитку складових нижчих рівнів.

Таким чином, інтерпретація піраміди потреб Маслоу до проблем нашого дослідження дала нам можливість на основі ідентифікації передумов розвитку РПР сформувати визначену послідовність, за якою має відбуватися нарощення структурних компонентів РПР, завдяки чому в кінцевому результаті можна забезпечити його оптимальний та ефективний розвиток (див. рис. 1).

Отже, синтезуючи наукові підходи щодо тлумачення категорії «розвиток», а також спираючись на запропонований підхід послідовності, за якою має відбуватися нарощення структурних компонентів РПР під розвитком рекреаційного потенціалу регіону, пропонуємо розуміти багатовимірний, послідовний процес спрямованих, закономірних змін рекреаційного потенціалу регіону, які зумовлюють кількісні та якісні зрушення його структурних компонентів, а також сприяють переходу його до більш нового та якісного стану під впливом дії системи зовнішніх та внутрішніх чинників, що сприяє посиленню здійснення рекреаційної діяльності, використання рекреаційного потенціалу та інтенсифікації соціально-економічних процесів у регіоні.

ВИСНОВКИ

Запропонований авторський підхід до сутності розвитку РПР сприятиме поліпшенню здійснення рекреаційної діяльності в нашій державі. Поряд з цим розвиток окремих структурних компонентів РПР сприятиме комплексному використанню ресурсів, нарощенню та зміцненню конкурентних переваг регіону, а також рекреаційної галузі, яка в ньому функціонує, дасть змогу поліпшити результативність діяльності ключових стейкхолдерів, по-новому підійти до реалізації заходів територіального маркетингу, що в кінцевому результаті сприятиме формуванню конкурентоспроможного регіонального рекреаційного продукту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. — К.: ВТФ «Перун», 2007. — 1736 с.
2. Герасимчук З.В. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону: [монографія] / З.В. Гера-

- симчук, І.М. Вахович. — Луцьк: ЛДТУ, 2002. — 248 с.
3. Мочерний С.В. Методологія економічних досліджень: [монографія] / С.В. Мочерний. — Львів: Світ, 2001. — 416 с.
  4. Соціально-економічний потенціал устойчивого розвитку: [учебник] / под ред. проф. Л.Г. Мельника (Україна) и проф. Л. Хенса (Бельгія). — Суми: ИТД «Университетская книга», 2007. — 1120 с.
  5. Забродська Л.Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії: [навч. посібник] / Л.Д. Забродська. — Харків: Консул, 2004. — 208 с.
  6. Ожегов М.И. Толковый словарь русского языка / М.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. — Русская академия наук. — М.: Азбуковник, 1998. — 944 с.
  7. Ерохина Е.А. Развитие национальной экономики: системно-самоорганизационный подход: [монография] / Е.А. Ерохина. — Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1999. — 160 с.
  8. Дунда С.П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства». [Електронний ресурс] / С.П. Дунда. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Dunda.pdf
  9. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис / Ю.С. Погорелов // Теоретичні та прикладні питання економіки. — К., 2012. — Вип. 27. — т. 1. — С. 30–34.
  10. Миколайчук М.М. Особливості парадигми державного управління розвитком регіону: [Електронний ресурс] / М.М. Миколайчук. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/EkBud/2009_2/02_Mikolaichuk.pdf
  11. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. — М.: Прогрес, 1982. — 387 с.
  12. Дацук Ю.Є. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дацук // Економічний аналіз: Зб. наук. праць. — 2013. — Т. 14. — №1. — С. 64–70.
  13. Дацук Ю.Є. Аналіз складових рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дацук // Вісн. Східноукра. Нац. ун-ту ім. Володимира Даля: Наук. журн. — 2012. — №7 (178). — С. 71–76.

УДК 631.95 : 631.58 : 581.6 : 620.9 : 631.371

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В АГРОСФЕРІ

М.М. Тимофеєв

кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії землеробства, рослинництва та механізації

В.Д. Орехівський

кандидат технічних наук

директор

О.А. Белицька

старший науковий співробітник лабораторії апробації, маркетингу та наукового супроводження інноваційних проектів

К.В. Солов'янова

молодший науковий співробітник лабораторії апробації, маркетингу та наукового супроводження інноваційних проектів

Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

Відновлювана енергетика в агросфері біогенної системи землеробства буде формуватися чотирима напрямками: широкомасштабним відтворенням чагарникової біомаси як твердого біопалива для виробництва тепла та електроенергії; будівництвом вітрових електростанцій; застосуванням пристроїв для використання тепла концентрованої сонячної енергії від увігнутих дзеркал; будівництвом геліостанцій та панелей з фотоелементами для перетворення енергії Сонця на електричну енергію.

Ключові слова: біогенна система землеробства, еколого-технологічні групи, відновлювана енергетика в агросфері, тверде біопаливо.

В агросфері Донецької області (2049,7 тис. га) відбувається великомасштабна (67 % площі) водна і вітрова ерозія ґрунтів. Тому вкрай актуальним є створення концепції (моделі, сценарію

розвитку) повного усунення руйнації ґрунту як основного засобу виробництва в сільському господарстві. Методологія пошуку ґрунтується на найширшому використанні внутрішніх ре-